

April 1959

M E D D E L A N D E

nr 53

från

S K Å N E S V A P E N H I S T O R I S K A F Ö R E N I N G

Skånes Vapenhistoriska Förenings medlemmar kallas till årsmöte på Kungens vardagsrum på Malmöhus slott fredagen den 24 april kl. 19.00, då stadgeenliga förhandlingar äga rum enligt följande dagordning:

1. Hälsningsanförande
2. Protokolljustering.
3. Styrelsens verksamhetsberättelse och kassaredogörelse.
4. Revisorernas berättelse.
5. Fråga om ansvarsfrihet.
6. Val av ordförande.
7. Val av övrig styrelse och styrelsesuppleanter.
8. Val av revisorer och revisorsuppleanter.
9. Eventuellt.
10. Avslutning.

Efter förhandlingarnas slut föredrag av Föreningens ordförande, J. Folke Herrström över ämnet "De karolinska värjorna. En orientering". Föredraget illustreras dels med vapen ur ordförandens samling samt dels med balloptikonbilder.

Efter föredraget ätes för dem som så önska en enkel måltid efter styrelsens förslag, som delgives före föredraget.

Vintersammanträdet.

Fredagen den 21 november avhöll Föreningen ordinarie vintersammanträde på Kungens vardagsrum på Malmöhus slott. Ord. hälsade välkommen och vände sig särskilt till aftonens föredragshållare Vaabenhistorisk Selskabs president landsdomare Arthur Andersen, som för första gången gästade vår Förening, och hälsade honom särskilt välkommen. Föreningens hedersledamot intendenten fil.lic. greve Sten Kalling, som också bevisade sammanträdet, hälsades också särskilt välkommen. Ordföranden överlämnade därpå till greve Kalling Föreningens förtjänstmedalj och tackade honom för 18-årigt förtjänstfullt arbete för Skånes Vapenhistoriska Förening. Därpå överlämnades ordet till landsdomare Arthur Andersen,, som höll ett högintressant föredrag över ämnet "Borge - Deres Försvär og Angrebsmidlerne derimod". Föredraget beledsagades av ett stort antal ljusbilder av medeltida borgar här och var i Europa, vilka föredragshållaren alla personligen besökt och studerat. Föredraget refereras här nedan.

Borge - Deres Försvär og Angrebsmidlerne derimod.

Referat av J.Folke Herrström.

Befästningar äro kända från allra äldsta tider som folk- och tillflyktsborgar, kyrkborgar (i Siebenbürgen) befästa kyrkor, kyrktorn och kyrkogårdar. Den egentliga medeltida befästningen var borgen, som var sin herres avsöndrade och befästa bostad. Men en sådan kunde också ägas av riket, kyrkan, av städer och ordnar. Befälhavaren var i dessa fall borgfogden. Dessa borgbefästningar byggdes vid berg, floder, på öar och framför allt på bergspetsar och voro omgivna av gravar eller pallisader. Ofta lågo de vid en stad och förbunden med denna. Staden tillhörde då borgherren. På flat mark voro dessa borgar alltid omgivna av breda gravar. Storleken av dessa borgar rättades efter byggplatsen, borgherrens rikedom samt särskilt vad kravet på försvaret krävde. Personliga bekvämligheter hade i dessa fall ingen betydelse. Icke två borgar voro helt lika i sin utformning, men de hade dock alla vissa gemensamma drag. Den fattige borgherrens torn på ett par våningar över källaren, varje med endast ett rum, var omgivet av en mur eller en pallisad. Fursteborgen t.ex. Hohensaltzburg, hade en väktargång som var 4 km lång. Försvaret var i sig själv i en liten borg gott. Kastmaskinernas ödeläggelse var ringa, särskilt i höjdläge och murbräckorna långsamma, där de kunde användas. Men angreppsvapnens utveckling medförde förändringar och utvidgning av borgarna.

Byggmaterialet var av sten eller tegel. Tjockleken av murarna kunde variera mellan 2 och 4 meter. På mera betydande borgar fanns en förborg

och en högborg, ofta en Zvinger, som omgav en del av borgen. Man kom in till borgen på en vindbrygga över en grav, som antingen var fylld av vatten eller torr. Men ofta fanns flera ingångsvägar genom ett eller flera porttorn, t.ex. Hochosterwitz, som icke hade mindre än 14 porttorn. Förborgen var avsedd för besättning, hästar och boskap, födoämnen, bageri och smedja. Den var öppen in mot högborgen. Ingången till själva högborgen var säkrad med ytterligare gravar eller porttorn, vindbrygga, tjocka och höga murar och på det mest utsatta stället en Kärna eller Barfred. Bakom i högborgens gård var bostäder. Dörrar och trappor voro smala, de senare som vindeltrappor, där stegen voro lagda vänster-höger för att göra det besvärligare att komma upp. Där fanns även skottgluggar på loft och i väggar, och vidare fallgropar, löst övertäckta med golvbräder. Barfred eller bergfrid kallades den högsta och säkraste byggnaden, som var en tornbyggnad. Den var den sista tillflyktsorten. Ingången till denna var aldrig direkt från marken. Den satt ofta 6 till 12 meter högt upp och man kom dit upp endast på stegar som restes upp eller det fanns en bro från en mur eller en byggnad i närheten. Själva ingångsdörren var liten och låg med bom i muren. Fängelset låg i källarvåningen. Uppe i tornvåningarna fanns ibland valv och bjälkgolv. Där fanns även en öppen spis, abort, trätrappor, stegar, som kunde borttagas, trapptorn och murtrappor. Överst uppe på tornet var detta försett med tinnar. Porttorn, trapptorn, fängelsetorn och murtorn voro avsedda för flankförsvar för att täcka ingångs- och utfallsportar: De voro ofta öppna inåt för att kunna skjuta på fienden, som ev. kommit in i borgen. Torn som voro avsedda att bo i fanns ibland i stället för Barfred eller liknande dessa, men de voro i övre stockverken bekvämare inredda, hade större fönster, och nicher i murarna. I dessa, som voro avsedda som bostad för borgherren och hans familj, låg nederst förråd, kök och stall. Högre upp fanns en riddarsal, vardags- och sovrum, men dessa voro icke bekväma i nutida mening, men de hade dock oftast central-värmeledning, som man ännu i dag kan se i Pompeji, Marienburg och Glimmingehus i Skåne. Där fanns även nicher i murarna och ... ett litet kapell. Andra byggnader, som voro spridda vid ringmuren, voro ävenledes avsedda för förråd, kök, plats för tjänare och stall. Rustkammare voro ytterst sällsynta. Ringmuren hade skyttegång med tinnar, vilka helt täckte en man, samt luckor mellan tinnarna och skottgluggarna i dessa. Skottgluggarna hade slitsformad öppning, vidgade sig således inåt av hänsyn till skjutvapnens användning. Över dörrar och andra utsatta ställen fanns små utkikshål, liknande små karnapper, som voro öppna i botten genom vilka brinnande beck eller hett vatten vräktes över de stormande. Hemlighetsrum liknande karnapper fanns alltid. De voro öppna nedtill så urin och avföring rann ned längs muren ned i graven. På Marienburg fanns dessa samlade i en lång gång till tornet

Vadstena klosterkyrkogård. I anslutning härtill avtäcktes också en minnessten gemensam för Poltavakarolinerna och gratialisterna från Krigsmanshuset. Stenen är ritad av styresmannen för Armémuseum Heribert Seitz. Den bär på framsidan inskriften:

Här vilan gratialister
från Vadstena Krigsmanshus
samt karoliner
hemförda från Poltava.

J.Folke Herrström.

-o O o-

Erinran göres om att Föreningens lilla vapenhistoriska bibliotek står till intresserade medlemmars disposition. Hemlån kan även fås om anmälan göres till ordföranden.

-o O o-

Rättelse.

Med förra numret av vårt Meddelande utsändes även en matrikel över Föreningens medlemmar. I denna blev två medlemmar uteglömda, nämligen fru Else Lasson, Kildegaarden, Kettinge, Hörsholm, Danmark och snickaremästare Oskar Johansson, Edenberga, Ålstorp, vilket härmed rättas.

-o O o-

Med innevarande nummer närslutes en postgiroblankett för svenska medlemmar i och för inbetalningen av årsavgiften för 1959. Utländska medlemmar torde lämpligast betala årsavgiften, 15 svenska kronor per postcheck till Föreningens skattmästare Köpman Sture Hansson, Nobelvägen 74 a, Malmö C.

Redaktör J.Folke Herrström

SKÅNES VAPENHISTORISKA FÖRENING

MEDLEMSMARIKEL

1958

STYRELSE

Ex.Hom. J. Folke Herrström
ordförande

Major John Lindgren
v. ordförande

Disp. Alfred E. Göransson
sekreterare

Köpman Sture Hansson
skattnästare

Disp. Thure Jakobsson
klubbmästare

STYRELSESUPPLEANTER

Köpman Erik Lindgren

Kamrer Erik Åkesson

HEDERSLEDAMOT

1;ste Intendent Fil.lie., Greve Sten Kalling

N:r	Namn		Titel	Adress		medl. år
38	Allvik,	Nils	Godsägare	Kingelstad	Rosersbørg	1944
118	Andersen,	Arthur	Landsdommer	Gentofte	Sponnecksvej 2	1957
21	Andersson,	Emil,	Poliskonst.	Lund	Celsiusg. 6	1941
26	Andersson,	Gustaf,	Mekaniker	Halmstad	Tullgatan 5	1942
49	Arendrup,	Axel,	Överstelöjtnant	Köpenhamn	Fr.holmskan.16	1946
16	Armemuseum,			Stockholm	Box 7075	1940
75	Bauer-Göransson,	Carla	Gymn.dir. Fru	Malmö	Amicitia g. 25	1948
119	Bergengren,	Georg	Kamrer	Hälsingborg	Pålsjögatan 74	1957
40	Blomqvist,	Ragnar	Fil.d:r	Lund	Södergatan 58	1944
60	Brodin,	Åke,	Ieg.läkare	Malmö	Fersensväg 6	1946
85	Buch,	Carl U.	Grosserer	Köpenhamn	Syllows alle 17	1949
11	Cederlöf,	Olle,	Kapten, fil.lie.	Malmö	Amiralsgatan 4	1940
53	Christensen,	E.A.	Mask.fabrikant	Köpenhamn F	Peder Bangs v.61	1957
120	Dahl,	Jon Sv.	Sivilinjenjör	Oslo	Ths Heftyseg.47	1957
65	Due-Boje,	M.	Ryttmästare	Halmstad	Ryttm.bost. Galgberget	1947
35	Dyrssen,	Göran	Kapten	Björsäter	Mulstad gård	1944
39	Eklund,	Erik,	Direktör	Malmö	Caprigatan 12	1944
109	Engelsen	Kirsten	Fru	Köpenhamn F	Malthesvej 38	
29	Erenius	Erik,	Lantbr.	Stävieby	Nybo gård	1943
74	Göransson,	Alfred E.	Disponent	Malmö	Amicitia g. 25	1948
37	Göteborgs Mil.mus.G.	Bolander	Ryttmästare	Göteborg	Kristinelundsg. 9	1944
87	Hansson,	Clara,	Fru	Malmö	Nobelvägen 74A	1949
100	Hansson,	Gunnar,	Stud.	Malmö	Nobelvägen 74 A	1951
2	Hansson,	Sture,	Köpman	Malmö	Nobelvägen 74 A	1940
4	Hedberg-Braathen,	M.	Godsägareinna	Oslo	Kristinel.vei 22	1940
5	Hedberg,	Knut,	Godsägare	Bjärsjölagård		1940
6	Hedberg,	Sigurd,	Stud.	Göteborg	Spaldingsg.1	1940
70	Hellsten,	Nils,	Major,	Stockholm	M.Mikaelsing.6	1948
54	Herrström,	Ellen,	Fru	Malmö	Bergsgatan 9	1946
3	Herrström,	J. Folke	Ex.Homeopat	Malmö	Bergsgatan 9	1940

N:r	Namn		Titel	Adress	medl.år
8	Hoff	Arne,	<u>Cand.mag.</u> <i>Dr. phil.</i>	Gentofte Skraenten 8	1940
71	Haermuseet			Oslo Postbox 953	1948
9	Jacobsen,	Holger	Guldsmed	Köpenhamn Havnegade 21	1940
92	Jakobsson,,	Gertrud,	Fru	Malmö Västervångsg.9	1950
12	Jakobsson,	Thure,	Disponent	Malmö Västervångsg.9	1940
122	Jönsson,	Hubert,	Kontorschef	Malmö Kronborgsvägen 1	1958
46	Jönsson,	Vilh.	Rustmästare	Lund Kulturen	1945
34	Kalling,	Sten,	Greve	Malmö Rönneholmsv. 25	1943
72	Krigsmuseet Sveaborg			Helsingfors, Finland	1948
80	Kulturhistoriska Museet			Lund	1948
30	Larsson,	Jöns,	Lantbr.	Lund Bohusvägen	1943
7	Lasson,	Tage,	Landsretssagfører	Hörsholm Kildegaard Kettinge	1940
90	Lindgren,	Erik,	Köpmän	Malmö Köpenhamnsv.45 A	1950
18	Lindgren,	John,	Major,	Malmö Lindeborgsgård	1941
44	Livrustkammaren, Kungl.			Stockholm 5	1945
61	Lundgren,	C.H.	Antikv.handl.	Stockholm Almhögsg. 3	1946
15	Malmö Museum			Malmö	1940
124	Mark,	Harald	Godsejer, Löjtn.	Hedsten, Danmark, Kollerup Hovedgaard	1958
116	Nielsen	Eugen,	Arkitekt	Oslo, Eckersborgsg.47	1956
10	Nordholm,	Knut	1:ste Polisass.	Malmö Davidshallsg.23	1940
111	Norsk Våpenhistorisk Selskap			Oslo Ths Heftymsg.47	
48	Orre,	Harry,	Ingenjör,	Stockholm V Odensgatan 50	1945
41	Rasmusson,	Filip	Lantbr.	Ödåkra Horsaryd	1945
28	Rausing,	G.	Fil.lic.	Lund Tullg. 6 A	1942
123	Rosenberg,	Hugo	Pastor	Gränna Brahegatan 46	1958
112	Sandelin	Gustaf H.	Ingenjör	Malmö Kungsgatan 8	1954
121	Schelin	Palle,	Kapten Civilek.	Växiö Flintgatan 5 B	1958
96	Seitz,	Heribert,	Fil.d:r	Stockholm Östermalmsg. 93	1950
113	Schepelern	H.D.	Museuminspektor	Hilleröd Frederiksbergs Museum	1954
27	Sjöhistoriska Museet			Stockholm Kavallerivägen	1942
97	Skaar,	Lillemor,	Oberstinde	Oslo Harald Haarf.g.11	1950

N:r	Namn		Titel	Adress		Medl.år
9	Sohle	Ad.M.	Disponent	Hälsingborg Drottningg. 105A		1940
110	Stålbrand,	Nils R.	Vaktm.	Malmö	Hasselg. 27B	1954
106	Stålhand,	Sten,	Repr.	Hälsingb.	Torekovsg. 7	1953
114	Stålhand	Torkel	Chefsteward	Hälsingb.	Drottningg. 129	1954
62	Svenska Wapenhistoriska Sällskapet			Stockholm	Postbox 7075	1946
17	Töjhusmuseet			Köpenhamn		1940
13	Tynell,	Inge,	Trädgårdsm.	Malmö	Ljungg. 19	1940
50	Vaabenhistorisk Selskab, Landsdommer Andersen,			Gentofte,	Sponnecksvej 2	1946
67	Åkesson,	Erik,	Kamrer,	Malmö	Regementsg. 11	1948